

Голас Рафзімы

№ 40 (1302)

КАСТРЫЧНІК 1973 г

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 18-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Плыты на Заходняй Дзвіне.

Фота У. КАЗЛОВА.

ЛЮДЗІ І РЭКІ

У даўнія-даўнія часы, калі беларусы яшчэ не зваліся беларусамі, а крывічамі, радзімічамі і дрыгавічамі, яны сяліліся каля рэк. На ўзваллях, на высокіх берагах Дняпра і Нёмана, Бярэзіны і Сожа будавалі яны паселішчы, ставілі сваіх драўляных багоў, раскладалі кастры, каб засцерагчыся ад нападу дзікага звар'я. Рэкі абаранялі іх ад ворагаў, паілі і кармілі, былі адзінымі шляхамі зносін, узбуджалі фантазію, якая насяляла цёмныя віры і тоні вадзянікам і русалкамі. Людзі не маглі жыць без рэк. Людзі цяпер бароняцца ад ворага магутнай зброяй, кармаюцца плёнам урадлівых палёў, п'юць ваду з невычарпальных падземных крыніц, лятаюць на самалётах у паднябессі, шукаюць жывых істот на іншых планетах. Але і ў наш час яны

не ўяўляюць свайго жыцця без рэк.

Як жа жыць без ціхай Прыпяці, без велічнай Заходняй Дзвіны, без магутнага бацькі Нёмана, без лясной рэчкі Лані ці пясчотнай Віліі? Як абыідуцца душа і цела без іх? Без іх казачнай прыгажосці, віроў і водмеляў, прыбярэжных лугоў і алешнікаў, без іх празрыстай сцюдзёнай вады...

Рэкі беларускія — у сэрцы беларуса.

Дзе тая далёкая краіна Аргенціна! І там Івану Рабушку сняцца родныя рэчкі, вясновыя разлівы, асеннія крыгаходы. Дзе Францыя! І ў Францыі Іван Юхаў усё жыццё ўспамінае шчаслівыя гадзіны рыбнай лоўлі ў дзяцінстве, купанне ў жнівеньскую спякоту, бусліны клёкат на старым дубе. А ў Амерыцы Вера Кляцко гля-

дзіць на каліфарнійскую раку, і ёй мрояцца стары вадзяны млын, човен на вадзе, вясковыя бабы з бялізнай на берэзе...

Беларускія рэкі — артэрыі роднай зямлі.

Тысячу гадоў плавалі па іх чаўны і «чайкі». Тысячу гадоў ганялі па іх плыты. Тысячу гадоў рэкі не мянялі свайго аблічча.

Плылі калісьці па рэках плыты. Па Заходняй Дзвіне, па Нёмане, Дняпры, Прыпяці, Сожы, Віліі памешчыкі і магнаты сплаўлялі лес у Заходнюю Еўропу. Гандляры марнавалі лес — багацце народнае. Катаржнай была праца плытагонаў. Сёння плыты знікаюць з беларускіх рэк, і здымак на гэтай старонцы — рэдкая ўдача фатографа, што шукае экзотыкі. Туды, дзе для прамысловасці патрэбна драўніна, — у Барысаў, Бабруйск, Масты, Гомель, Гродна, лес возіць вялікія сучасныя баржы.

З рэк зніклі ўсе драўляныя судны і параходы. Даўно, 123 гады таму назад, адправіўся ў свой першы рэйс ад Пінска да Крамянчуга параход «Вісла». Ён вызначаўся малой хуткасцю і густым дымам. То быў прагрэс! І дзіва для палешукоў. Але паравы флот не праіснаваў на нашых рэках і сотні год. Яго змянілі спрытныя і дужыя металічныя дызельныя судны, якія вязуць на беларускія заводы жалезную руду і каменны вугаль з Украіны, перавоззяць будаўнічыя матэрыялы, мінеральныя ўгнаенні. Само сабой зразумела, сярод рачні-

коў зніклі такія нялёгка прафесіі, як, напрыклад, шкіперы і качагары. На іх месца прыйшлі адукаваныя спецыялісты ў белых каўнерыхах, якіх рыхтуюць у Гомелі, Мінску, Горкім, Ленінградзе. Сем'і рачнікоў любых спецыяльнасцей не жывуць, як даўней, на вадзе — яны асталіся ў партовых гарадах і пасёлках.

Вядома, у наш індустрыяльны век аўтамабілі пануюць на дарогах. Уздоўж і ўпоперак Беларусь пераперазалі чыгункі, ва ўсе канцы рэспублікі лятаюць самалёты. Аднак адмовіцца ад водных перавозак немагчыма — у нас амаль чатыры тысячы кіламетраў рачных дарог і каля трохсот кіламетраў каналаў, з дзешавізнай якіх не зраўняюцца ні паветраныя шляхі, ні асфальтавыя ці чыгуначныя магістралі. Таму рачнікі дапамагаюць аўта транспартнікам і чыгуначнікам. Грузаабарот рачнога флоту рэспублікі складае звыш аднаго мільярда тонакіламетраў за навігацыю. Рэкі Беларусі, такім чынам, застаюцца выдатнымі працаўніцамі.

Як і грузы, пасажыраў у любую вёску ці горад даставяць аўтобус, поезд і самалёт. Але нідзе так не прыемна і, зноўтакі, танна падарожнічаць, як на блакітных рачных дарогах. Таму ў рэспубліцы дзейнічаюць трыццаць пасажырскіх ліній. Пасажыры з вясны да восені плаваюць з Мазыраў у Тураў і Кіеў, з Гомеля ў Кіеў і Слаўгарад і г. д. Іх возіць быстраходныя і камфартабельныя судны

на падводных крылах «Ракеты» і «Беларусь». А ў апошні час на мелкаводнай Заходняй Дзвіне з'явіліся нават судны на паветранай падушцы, якія называюцца «Зарніцай». На гэты транспарт, асабліва на судны-веранды, заўсёды імкнуцца папасці турысты, якіх рачулікі і рэкі роднага краю прыцягваюць магутным магнітам. Бо рэкі нашы — ні з чым не параўнальная аздоба роднай зямлі.

Маленькія катэры і пузатыя баржы, імклівыя «Ракеты» і модныя «Зарніцы» — увесь рачны флот базіруецца на сучасных прыстанях, як, напрыклад, у Віцебску, Пінску, Магілёве, Гродна, на выдатна абсталяваных партах у Гомелі, Пхове, Бабруйску. Асабліва порт у Брэсце. Ён перапрацоўвае экспартна-імпартныя грузы, якія адпраўляюцца ў Польшчу і ГДР ці паступаюць адтуль у нашу краіну. Такі рачны порт у Савецкім Саюзе — адзіны. І ва ўсіх партах, на ўсіх прыстанях працу людзей аблягаюць найноўшыя пад'ёмна-транспартныя машыны і механізмы.

Рачному флоту патрэбна рамонтная база. Судны рамонтуюцца на заводах у Гомелі, Пінску, Рэчыцы, Бабруйску. Там і будуць судны. Гомельскі суднабудаўнічы-суднарамонтны завод будове, напрыклад, «Ракеты» на падводных крылах і катэры «Волга», якія не толькі плаваюць на мясцовых рэках, але і адпраўляюцца на экспарт. Будуцца ў нас і такія судны.

[Заканчэнне на 2-й стар.]

НОВЫ РЭЙС У КОСМАС

Падпалкоўнік
ЛАЗАРАЎ
Васіль Рыгоровіч

Васіль Рыгоровіч Лазараў нарадзіўся ў 1928 годзе ў вёсцы Парошына Кытманаўскага раёна Алтайскага краю.

У 1952 годзе В. Р. Лазараў скончыў ваенна-медыцынскі факультэт пры Саратаўскім медыцынскім інстытуце і працаваў урачом. Затым паступіў у Чугуеўскае ваеннае авіяцыйнае вучылішча лётчыкаў, якое скончыў у 1954 годзе. З 1954 года па 1966 год ён лётчык-інструктар, лётчык-выпрабавальнік, а затым старшы лётчык-выпрабавальнік-урач.

У атрад касманаўтаў залічаны ў 1966 годзе.

В. Р. Лазараў быў дублёрам камандзіра экіпажа пры падрыхтоўцы палёту карабля «Саюз-9».

Лазараў — член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза з 1956 года.

Жонка касманаўта — Луіза Іванаўна працуе ў Цэнтры падрыхтоўкі касманаўтаў.

У сям'і Лазаравых сын Аляксандр — курсант лётнага вучылішча.

Бацькі касманаўта працяваюць у горадзе Свядлоўску.

Алег Рыгоровіч МАКАРАЎ.

Васіль Рыгоровіч ЛАЗАРАЎ.

З ПАВЕДАМЛЕННЯЎ ТАСС

— далейшую адпрацоўку працэсу ручнога і аўтаматычнага кіравання ў розных рэжымах палёту;

— правядзенне спектраграфавання асобных участкаў зямной паверхні з мэтай атрымання даных для вырашэння народнагаспадарчых задач.

Эксперыментальны палёт карабля «Саюз-12» з'яўляўся адным з этапаў работ па далейшаму ўдасканаленню касмічных палётных караблёў.

З экіпажам карабля «Саюз-12» падтрымлівалася ўстойлівая радыё- і тэлевізійная сувязь.

Пасля завяршэння эксперыментальнага палёту былі праведзены аперцыі па падрыхтоўцы карабля да вяртання на Зямлю.

Перад спускам з арбіты была ажыццёўлена арыентацыя карабля і ў разліковы час уключана тармазная рухальная ўстаноўка. Пасля заканчэння работы рухавіка адбылося раздзяленне адсекаў карабля, і спускаемы апарат перайшоў на траекторыю зніжэння.

На вышыні 7,5 кіламетра была ўведзена ў дзеянне парашутная сістэма, непасрэдна ля Зямлі спрацавалі рухавікі мяккай пасадкі, і спускаемы апарат плаўна прыземліўся ў разліковым раёне.

На ўсіх этапах палёту сістэмы, агрэгаты і навуковая апаратура карабля «Саюз-12» працавалі безадмоўна.

Праведзенае на месцы прыземлення медыцынскае абследаванне паказала, што стан здароўя таварышаў Лазарава і Макарава добры.

Даныя, атрыманыя ў ходзе палёту, адпрацоўваюцца і вывучаюцца.

МАКАРАЎ

Алег Рыгоровіч

Алег Рыгоровіч Макараў нарадзіўся ў 1933 годзе ў вёсцы Удомля Удомельскага раёна Калінінскай вобласці.

У 1951 годзе Алег Рыгоровіч скончыў сярэдняе школу, у 1957 годзе — Маскоўскае вышэйшае тэхнічнае вучылішча імя Баўмана. З 1957 года ён працуе ў канструктарскім бюро, дзе працявае сябе ініцыятыўным, эрудзіраваным інжынерам, прымаў удзел у работах па стварэнню касмічных караблёў.

У 1966 годзе Алег Рыгоровіч быў залічаны ў атрад касманаўтаў.

Макараў — член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза з 1961 года.

Жонка касманаўта — Валія Іванаўна працуе ў канструктарскім бюро.

У сям'і Макаравых — сын Леанід 1961 года нараджэння.

Бацькі касманаўта жывуць у пасёлку Іванаўскае Ленінградскай вобласці.

У адпаведнасці з праграмай даследаванняў у калязямной касмічнай прасторы 27 верасня 1973 года ў 15 гадзін 18 мінут па маскоўскаму часу ў Савецкім Саюзе быў ажыццёўлены запуск касмічнага карабля «Саюз-12».

Касмічны карабель, выведзены на разліковую арбіту спадарожніка Зямлі, пілатаваў экіпаж у саставе камандзіра карабля падпалкоўніка Лазарава Васіля Рыгоровіча і бортінжынера Макарава Алега Рыгоровіча.

Праграма арбітальнага палёту, разлічаная на двое сутак, уключала:

— комплексную праверку і выпрабаванне ўдасканаленых бартавых сістэм;

29 верасня 1973 года пасля завяршэння праграмы работ на борце карабля «Саюз-12» касманаўты таварышы Лазараў і Макараў вярнуліся на Зямлю. У 14 гадзін 34 мінуты па маскоўскаму часу спускаемы апарат касмічнага карабля «Саюз-12» зрабіў мяккую пасадку на тэрыторыі Савецкага Саюза за 400 кіламетраў на паўднёвы захад ад горада Караганды. Самаадчуванне касманаўтаў пасля прыземлення добрае.

У ходзе арбітальнага палёту праведзены заплававаныя выпрабаванні і праверкі ўдасканаленых бартавых сістэм.

Пры выкананні маневравання, арыентацыі і стабілізацыі касмічнага карабля адпрацоўваліся працэсы ручнога і аўтаматычнага кіравання ў розных рэжымах палёту.

Згодна з намечанай праграмай, касманаўты Лазараў і Макараў праводзілі спектраграфаванне прыродных утварэнняў у інтарэсах народнай гаспадаркі.

Сталіца Беларускай ССР Мінск — рэкардсмен сярод буйных гарадоў краіны па росту насельніцтва. У апошнія 13 год яго павялічылася ўдвая. Цяпер у Мінску жыве амаль 1 100 000 чалавек. Гэты феномен заканамерны. Бо Мінск не толькі сталіца, але і хутка растуць прымыслова-прамысловыя цэнтры рэспублікі. Аб новых індустрыяльных метадах жыллёвага будаўніцтва ў горадзе расказвае інжынер Дзмітрый МІХАЙЛАЎ.

ТЭМПЫ жыллёвага будаўніцтва горада, натуральна, не могуць быць ніжэй, чым тэмпы росту яго насельніцтва. За апошнія гады вакол ранейшага цэнтры Мінска з'явілася цэлае кольца новых мікрараёнаў. Сённяшні Мінск ужо займае плошчу ў 14 тысяч гектараў.

Мінскія горадабудаўнікі ў аснову сваёй работы кладуць мэтазгоднасць і прыгажосць.

Галоўны архітэктар горада Яўген Дзятлаў лічыць першачарговай задачай ліквідацыю разрываў паміж цэнтрам і перыферыяльнымі раёнамі Мінска. У эстэтычных мэтах ствараюцца закончаныя архітэктурныя ансамблі ўздоўж асноўных радыяльных магістралей горада.

Новы домабудаўнічы камбінат хутка пачне збіраць шматпавярховыя буйнапанельныя жылыя дамы самай рознай канфігурацыі. Серыю праектаў такіх дамоў распрацоўваюць архітэктары інстытута «Мінскпраект».

Архітэктары смела эксперыментуюць, правяраючы перспектывнасць будаўніцтва жылых будынкаў з аб'ёмных блокаў. У гэтым выпадку будынак складаецца не з цэглы або панеляў, а з гатовых блок-пакояў, што адкрывае перад дойлідзімі

вялікую свабоду кампазіцыі. Канструкцыя блокаў дае магчымасць замацоўваць кватэры на ствалах-апорах, і архітэктары ўжо мараць аб «дамах-дрэвах», «дамах-алеях», «дамах-арках»... Такімі дамамі з аб'ёмных блокаў ужо забудоўваецца адзін з мікрараёнаў горада — «Харкаўская». Выпрацоўваюцца магчымасці і маналітнага бетону.

Мікрараён «Усход» ляжыць у дыяметральна процілеглым баку ад мікрараёна «Харкаўская». На «Усходзе» заселеныя першыя ў горадзе шаснаццаціпавярховыя жылыя дома, пабудаваны з маналітнага жалезабетону, укладзенага па асобай тэхналогіі з дапамогай «слізгаючай» металічнай апапублікі.

Нягледзячы на тое, што дом будаваўся зімой, усе яго 16 паверхаў былі ўзведзены за пяцьдзесят шэсць дзён. Будынікі такога тыпу могуць у

прыныце быць яшчэ ў два-тры разы вышэй, а па эканамічных паказчыках яны вытрымліваюць канкурэнцыю з каркасна-панельнымі дамамі.

Ля ўезду у горад з боку Масквы пачынаецца будаўніцтва яшчэ аднаго маналітнага дома. Разам з суседнімі 18-павярховым і 20-павярховым будынкамі такога ж тыпу ён створыць своеасаблівы архітэктурны ансамбль. Гэты новы індустрыяльны метад будаўніцтва адкрывае перад архітэктарамі вялікія магчымасці. Дастаткова змяніць форму апапублікі, і дом будзе шматвугольным або выгнутым, ён можа набываць розныя формы.

Для маналітных будынкаў найбольш падыходзячым аказваўся лёгкі і высокатрывалы аглапарытабетон — штучны порысты запаўняльнік бетону. Для яго вырабу ідуць пясняныя гліны, а іх у рэспубліцы больш

чым дастаткова. У яго выдатныя цеплавоўныя якасці. Цяпер вучоныя шукаюць такія дабаўкі да аглапарытабетону, якія дадуць магчымасць вырабляць у новых маналітных будынках ідэальна гладкія сцены. Тады працэс будавання будынкаў будзе зведзены да мінімуму. Акрамя гэтага, аглапарытабетон даць магчымасць на 10 працэнтаў эканоміць драгую сталёвую арматуру. Ён усё шырэй ужываецца і ў звычайным буйнапанельным будаўніцтве. На Мінскім домабудаўнічым камбінате № 1, напрыклад, нядаўна пушчаны ў эксплуатацыю дзве аўтаматычныя лініі па вытворчасці даху і перакрыццяў з аглапарытабетону.

За два першыя гады дзевятай пяцігодкі ў Мінску з'явілася 37 тысяч новых добраўпарадкаваных кватэр. За апошнія тры гады іх павінна быць у два разы больш. Дзякуючы сумесным пошукам вучоных, архітэктараў і будаўнікоў, паверхі Мінска становяцца ўсё вышэй, а горад лягчэй і прыгажэй.

ЯКІЯ БУДАВАЦЬ ДАМЫ

БУДЗЕМ ЖЫЦЬ УСПАМІ- НАМІ

ЛІХОТЫ сустрэліся з ім у поездзе, які адпраўляўся з Брэста, і ехалі разам аж да Бардо. Уладзімір Якаўлевіч і Станіслава Ігнатаўна вярталіся ў Францыю, дзе жывуць ужо амаль 50 год. Іх спадарожнікі — муж, жонка і дзве дачкі — толькі збіраліся пасяліцца ў гэтай краіне.

— Вось пісьмо праслала жончына маці, цешча, значыць, мая, — камечачы ў пальцах папёрты канверт і некай горка ссутуліўшы плечы, гаварыў мужчына. — Яна ўжо даўно там жыве, яшчэ за Польшчай выехала з Заходняй Беларусі. Цяпер дачку да сябе паклікала. Піша, што купіла вялікі вінаграднік. Жонка спакусілася, а яны васьць усе плачуць, — вівавата кіўнуў бацька ў бок дзяцей.

Мусіць, ужо надта цяжка стала на сэрцы ў чалавека, калі пачаў дзяліцца сваёй бядой, можна сказаць, з першым стрэчным.

— Не магу і я вас сунешыць, — развёў рукамі Уладзімір Якаўлевіч. — Пажываце, будзеце плакаць яшчэ болей, таму што няма чалавеку шчасця без роднай зямлі. Нас калісьці за мяжу гнаў голад. А вас што?

— Ды, мусіць, нічога такога. Жылі, працавалі, кватэру мелі. Адна дачка толькі што дзесьці класаў скончыла, другая — музычнае вучылішча. Простая і шырокая была перад імні дарога. А вась сарваліся і едзем немаведама куды.

— І то праўда, што немаведама куды, — згадзіўся Уладзімір Якаўлевіч. — У тым свеце, дзе вы збіраецеся жыць, трэба мець тоўсты кашалёк і вялікую ўдачу, каб адчуваць сябе свабодным.

Гэту сумную гісторыю мы пачулі ад саміх Ліхот, калі яны сёлетам гасцявалі ў маці Станіславы Ігнатаўны на Маладзечаншчыне ў вёсцы Мясаці і ў адзін з дзён завіталі ў «Голас Радзімы».

— Не ведаю, чым скончылася падарожжа той самі. Але я параў ім добра падумаць і прыкінуць, перш чым прымаць французскае падданства, — закончыў расказ наш зямляк.

Станіславу Ігнатаўну і Уладзіміра Якаўлевіча ў нас у рэдакцыі ведаюць даўно. Яны былі сярод першых нашых карэспандэнтаў, у пісьмах расказвалі пра сябе і сваё жыццё на чужыне. Гады Вялікай Айчыннай вайны былі для гэтых людзей шчаслівымі і трагічнымі. На поўначы Францыі ў шахцёрскім раёне, дзе ўсё жыццё пражылі Ліхоты, мала нашых землякоў. Гітлераўцы ж у час акупацыі стварылі тут канцэнтрацыйны лагер. Савецкія ваеннапалонныя, якім удалася вырвацца з-за калючага дроту, становіліся гасцямі, а потым і сябрамі ў доме Ліхот. Ім давалі прытулак, адзенне, дапамагалі звязацца з партызанамі французскага Супраціўлення. За сына быў ім Герой Савецкага Саюза, мужны партызан, лейтэнант Васіль Порык.

Упершыню пасля ад'езду за мяжу Станіслава Ліхота наведвала сваю Мясаці ў 30-я гады. Назад у Францыю паехала засмучаная:

сваякі па-ранейшаму бедавалі, ледзь утрымліваючы гаспадарку.

— Сёлета я прыезджала сёмы раз за апошнія 15 год, — зазначае Станіслава Ігнатаўна, — і кожны адведкі не падобны на папярэднія. Усім нашым сваякам не хапае сёння толькі, як гаворыцца, птушынага малака.

Жанчына спрабуе назваць пляменнікаў па імёнах, расказаць, хто чым займаецца, і збіваецца. Яны жывуць у Ашмянах, Маладзечна, у вёсках Мясаці і Даманава. Сярод іх ёсць урачы, настаўнікі, афіцэры Савецкай Арміі, загадчыца ветэрынарнай аптэкі, інжынер-будаўнік.

— Усё тут вельмі хутка мяняецца, — падтрымлівае жонку Уладзімір Якаўлевіч.

У тым месцы, дзе жывуць нашы землякі, да гэтага часу многа баракаў. Самі Ліхоты не маюць ні свайго дома, ні свайго кватэры, жывуць у сястры Станіславы Ігнатаўны, плошчэ ёй ды яшчэ дапамагаюць на гаспадарцы, колькі сілы стае. Іх пляменніца Ліда ў Маладзечна за пяць год змяніла дзве кватэры, адна за другую лепшыя.

— Вы, напэўна, і не ведаеце, што такое лішнія рабочыя рукі? — пытаецца стары эмігрант. — А для нас гэта звычайная з'ява. Капіталіст устанавівае ў сябе на заводзе новую машыну, каб выкінуць рабочага на вуліцу. У вас гэта робіцца для таго, каб аблегчыць яму працу, дапамагчы. Французы гораца віталі візіт Брэжнева ў іх краіну. Паміж Францыяй і СССР развіваецца гандаль, да нас паступаюць новыя заказы, людзі атрымліваюць работу.

Нашы госці расказваюць аб тым, што цяпер у Францыі значна больш ведаюць аб Савецкім Саюзе. Праўдзівую інфармацыю аб ім прывоззяць спартсмены, якія часта выязджаюць на спарторніцтвы, шматлікія турысты. Паляпшэнню адносін спрыялі ўзаемныя візіты кіраўнікоў дзвюх дзяржаў Л. Брэжнева і Ж. Пампіду.

Для Станіславы Ігнатаўны і Уладзіміра Якаўлевіча пастаяннай праўдзівай крыніцай інфармацыі з'яўляецца наша газета. Яны ведаюць аб усім, што адбываецца ў Беларусі, з асаблівай цікавасцю чытаюць пра сваю Маладзечаншчыну. Яны атрымліваюць і чытаюць беларускія кнігі.

— І перадачы радыёстанцыі «Савецкая Беларусь» таксама слухаем. Спаць не кладзёмся, пакуль не пачуем голасу з Бацькаўшчыны. У нашым жыцці самае галоўнае не адарвацца ад Радзімы, падтрымліваць з ёй сувязь, адчуваць, што яна памятае пра нас.

Дамоў нашы землякі ад'язджалі памаладзёўшымі і паздаравешымі. Матчына хата ў Мясаці стаіць на самым беразе рэчкі, а крыху далей, за ваколіцай, — сасновы бор. Туды яны хадзілі то па грыбы, то ў чарніцы.

— Адпачылі мы добра, надыхаліся родным паветрам, — гаварылі Ліхоты, развітваючыся. — Павязём з сабой многа навін, і два гады, да наступнай паездкі, будзем жыць успамінамі.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКУ: Станіслава і Уладзімір ЛІХОТЫ ў Мінску.

ДА СВАЯКОЎ НА ІВАНАЎШЧЫНУ

Наш Іванаўскі раён цяпер, напэўна, часцей за іншыя наведваюць госці з Канады, Злучаных Штатаў, Аўстраліі і іншых краін, дзе астаяваліся пасля доўгіх вандраванняў беларускія эмігранты. Гэта не дзіўна, бо менавіта з нашых месц, раней самых глухіх і занябных, больш за ўсё выязджалі за акіян.

Цяпер у лістах да сваякоў, што жывуць за рубяжом, іванаўцы расказваюць аб папрыгажэўшых вёсках, аб заможных калгасах, аб шчаслівым лёсе сваіх дзяцей. Землякі едуць на Радзіму, каб самім убачыць усё тое, аб чым пішуць ім з Беларусі.

Пётр Вырвіч, што жыве зараз у Нью-Йорку, другі раз прыязджае ў вёску Моладава. Першы раз ён перасек акіян на лайнеры «Аляксандр Пушкін», сёлета прыляцеў самалётам — так хутчэй. Гэтым жа рэйсам, але ўпершыню, прыбыла ў Моладава Зінаіда Міранюк да свайго брата Фёдара Лукашыка. Здзівілі нашу зямлячку больш за ўсё не вясковы водаправод, дзіцячы сад, гандлёвы цэнтр

і прыгожыя дамы сялян, а сельская моладзь.

— Я сустрэла ў калгасе шмат маладых спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй. Гэта настаўнікі, аграномы, урачы. Мой пляменнік Мікалай Лукашык стаў нават кандыдатам медыцынскіх навук і рыхтуецца да абароны доктарскай дысертацыі.

На пяць гадоў пазней З. Міранюк паехала ў Канаду Антаніна Кальмун з вёскі Стрэльна. Гэтым летам яна гасціла ў свайго брата Міхаіла Лося. Жанчына паспела пабываць амаль ва ўсіх сваіх знаёмых. А галоўнае, што назаўсёды захаваецца ў памяці, — гэта тыя тры дні, калі яна разам з братам і яго жонкай хадзіла на калгаснае жніво.

— Там я мела магчымасць бліжэй пазнаёміцца з жыццём калгаснікаў. Са многімі мы шчыра гутарылі. І ніколі я не чула ад іх ніякіх скаргаў. Мае аднавяскоўцы жывуць цяпер у дастатку, які дала ім праца ў калгасе.

А. ШВАБ.

КВЕТКІ НАД ГАЛАВОЙ

Не трэба было ніякай асаблівай назіральнасці, каб заўважыць — гэтыя дзве жанчыны сапраўды шчаслівыя ад таго, што яны сустрэліся.

Ганна Когль і Ніна Аксцюк — сваячкі. Абедзве нарадзіліся ў вёсцы Жабінка, што недалёка ад Брэста, але да гэтага часу ніколі не бачыліся. Ганна жыве ў Злучаных Штатах, а Ніна — у Беларусі. Сустрэцца ім давялося ў Мінску, куды Ганна прыехала разам з групай турыстаў, арганізаванай амерыканскай фірмай «Эніверсары тур».

У групе, што знаходзілася ў беларускай сталіцы з 12 па 17 верасня, былі розныя людзі. Некаторыя з іх, як і Ганна Когль, нарадзіліся на гэтай зямлі, тут прайшло іх дзяцінства, тут засталіся родныя і блізкія. Для іншых, як, напрыклад, для юнай Сюзан Быценьскай, Беларусь — далёкая краіна, адкуль выйшлі яе бацькі і аб якой яна шмат чула ад іх. Былі і такія, якіх нічога не звязвала з гэтай зямлёй, з народам, што жыве і працуе на ёй. Але ўсіх членаў групы аб'ядноўвала агульнае жаданне — убачыць сваімі вачыма савецкую рэчаіснасць.

— Большая частка ўражанняў, якую ўдаецца атрымаць за непрацяглую паездку, — гаварыць на прыёме ў Беларуска-амерыканскае Леа Коскі, — датычыцца агульнага аблічча грамадства, спосабу жыцця людзей. Нас тут сустрэлі як ганеральных гасцей. Было многа гутарак. І гэта ў значнай ступені дапамагло нам зразумець вашу краіну, вашых людзей.

— Гэта сапраўды так, — падтрымаў сябра Сэм Панкін. — Я ўжо сёмы раз прыязджаю ў Савецкі Саюз і заўважаю, што пасля кожнай новай паездкі ў душы застаецца адно галоўнае ўражанне: самыя значныя перамены на вашай зямлі — гэта перамены да лепшага.

Ганна Когль пакінула родныя мясціны, калі ёй было крыху больш за 14 год.

— Мне здавалася, што я добра памятаю родную Жабінку, — расказвала яна. — Гэта была невялікая беларуская вёска, многія жыхары якой выехалі да трыццаці дзевяці гадоў за акіян. Цяпер жа гэта ўжо не вёска, а гарадок, невялічкі, але вельмі ўтульны і з добрымі перспектывамі. Я рада, што пабывала на Радзіме. — І памаўчаўшы дадала: — Хоць матэрыяльна мне зрабіць гэта было нялёгка.

Можна зразумець нашу зямлячку, якая ў свае шасцідзесяць тры гады вымушана працаваць. («Калі б я жыла ў Савецкім Саюзе, то ўжо васьм год, як была б на пенсіі», — з жалем казала Ганна). Зарплата невялікая («Колькі

можа атрымаць простая работніца мэлявай фабрыкі?»), а пасля таго, як залоціш страхоўку, федэральны, штатны і іншыя падаткі, дык і зусім застаецца дробязь.

Некалькі год збірала грошы, каб прыехаць у Савецкі Саюз і Сюзан Быценьскай.

— Аб гісторыі народа, яго быццё, культуры, — гаварыла яна, — можна, вядома, ведаць з кніжак. І то не заўсёды поўна і не заўсёды правільна. Я, напрыклад, заўважыла, што савецкія людзі, асабліва моладзь, ведаюць аб Амерыцы значна больш, чым амерыканцы аб СССР. Гэта, вядома, залежыць ад таго, што і як падносяць чытачу, глядачу або слухачу сродкі масавай інфармацыі той ці іншай краіны. У Злучаных Штатах, напрыклад, да апошняга часу цяжка было пачуць праўду аб Савецкім Саюзе. Таму я лічу за лепшае самай пабываць тут і тады ўжо рабіць вывады.

Акрамя таго, што Сюзан шмат пабачыла ў нашай краіне, мела магчымасць адкарэкціраваць свае веды аб ёй, яна зрабіла тут для сябе невялічкаяе, але вельмі прыемнае адкрыццё: даведалася, што яе прозвішча паходзіць ад назвы беларускага горада Быцень, адкуль выйшлі яе бацькі. Трэба было бачыць, як усхвалявала дзяўчыну гэтая навіна.

— Праз некалькі год, — узрушана казала яна, — я прыеду па прыватнай візе і абавязкова наведаю Быцень. Мне здаецца, што гэты беларускі горад цяпер для мяне самы родны на свеце.

Моладзі ўласціва страснасць і катэгорычнасць меркаванняў. Магчыма, сапраўды родным для Сюзан з'яўляецца Нью-Йорк, у якім яна вырасла, дзе жывуць яе бацькі, блізкія, сябры і знаёмыя. Магчыма, у той момант яна знаходзілася пад уплывам эмоцый. Але словы яе ішлі ад чыстага сэрца, былі зусім шчырымі. І не верыць ёй нельга.

Гэтак жа, як нельга не паверыць захапленню гасцей ад сустрэчы з работніцамі трыкатажнай фабрыкі «Прагрэс», з працаўнікамі калгаса «Новы быт». Асабліва ўразіла іх наведванне калгаснага дзіцячага сада.

— Калі мы ўбачылі маленькіх калгаснікаў, якія віталі нас кветкамі, — расчужана казаў Давід Пёрл, — у многіх турыстаў на вачах з'явіліся слёзы. Кветкі над галавой — гэта сімвал дружбы. І нам асабліва радасна было бачыць гэты сімвал у руках вашых дзяцей, тых, ад каго залежыць будучыня.

У. МЯЛЕШКА.

НА ЗДЫМКУ: турысты на фабрыцы «Прагрэс».

СЕГОДНЯ можно сказать, что благодаря росту мощи и международного влияния Советского Союза и всего социалистического сотрудничества, нашей активной внешней политике, действиям миролюбивых сил продвинулось вперед дело разрядки напряженности, укрепились безопасность народов. В результате международных условия для коммунистического и социалистического строительства, для борьбы за социальный прогресс народов стали более благоприятными. Это позволяет нам во все большей мере сосредоточиться на решении мирных, созидательных задач. И мы, естественно, удовлетворены таким ходом событий.

Мы за прочный мир. А это предполагает не просто отказ от войны как средства решения спорных вопросов между государствами, но установление определенного взаимопонимания и доверия между ними, развитие сотрудничества на основе полного равенства и взаимной выгоды.

Именно под таким углом зрения мы подходим к развитию отношений Советского Союза с капиталистическими государствами, в том числе и с такими крупными, как США, Франция, ФРГ, Япония. Если говорить, например, о наших отношениях с Соединенными Штатами, то мы рассматриваем их улучшение как органическую составную часть общего процесса коренного изменения международного климата на нашей планете. И часть эта весьма важная, но вовсе не потому, что эти два государства обладают будто бы какими-то «исключительными» правами в международных делах или претендуют на то, чтобы совместно вершить судьбы мира. Такие домыслы противоречат самому характеру политики Советского Союза, всему нашему образу мышления да и фактическому ходу событий на международной арене. Дело в другом. В силу военного, экономического и научно-технического потенциалов Советского Союза и США состояние отношений между ними объективно оказывает воздействие на международную обстановку в целом, особенно в том, что касается решения вопросов войны и мира.

За последнее время Советский Союз заключил немало принципиальных договоров и крупных соглашений с рядом капиталистических государств. И мы можем, не кривя душой, сказать, что все они служат одному и тому же благородному делу — делу разрядки, мира и развития мирного сотрудничества. Действительно, разве процесс разрядки не набирает силу, когда Советский Союз и Франция, Советский Союз и Соединенные Штаты договариваются о принципах мирных взаимных отношений или когда мы заключаем с Федеративной Республикой Германии договор, который регулирует многие вопросы, долгие годы отравлявшие европейскую атмосферу? Разве не служат интересам всеобщего мира соглашения о взаимном ограничении самых мощных и самых опасных видов оружия или о предотвращении ядерной войны, заключенные Советским Союзом и Соединенными Штатами Америки? Ответ, мне думается, ясен сам собой.

Правда, иногда можно слышать утверждения, будто заключенные договоры неудовлетворительны, поскольку они не решают существующие проблемы до конца, так сказать, раз и навсегда. Вот, мол, если бы сразу договориться о всеобщем и полном разоружении, о запрещении и уничтожении ядерного оружия, о роспуске всех военных блоков, тогда это действительно был бы сдвиг в мировой политике. А сейчас, мол, все, что делается, — это полумеры.

Можно только удивляться наивности подобного подхода. Конечно, было бы хорошо добиться всеобщего и полного разоружения, включая сюда и решение проблемы ядерного оружия и проблемы военных блоков. За достижение этих целей давно и последовательно борется Советский Союз. Но, к сожалению, наши западные партнеры до сих пор не готовы к такому решению. Так неужели же надо бездействовать и ждать, пока манна небесная сама пойдет в руки?

Тот, кто бездействует, упускает случай сделать пусть даже небольшой, но реальный шаг вперед, — наносит делу мира ущерб. Наша партия, наша страна руководствуются ленинским принципом: «...как можно меньше общих заявлений, торжественных обещаний, пышных формул и как можно больше самых простых, самых ясных решений и мер, которые бы действительно вели к миру...»

То, что сделано за последнее время, уже привело к заметным положительным сдвигам в мировой обстановке, в частности, опыт развития наших отношений с некоторыми капиталистическими странами подтверждает, что ленинские принципы мирного сосуществования — это надежный путь к расширению эко-

номических связей. В свою очередь, крупномасштабные и долговременные экономические соглашения цементируют мирные отношения между странами. Мы считаем, что в этом плане вполне возможен дальнейший прогресс.

Советский Союз всегда выступал и выступает теперь за то, чтобы принципы мирного сосуществования стали непреложной нормой всей международной жизни на всех континентах.

Мне уже приходилось не раз, в том числе и недавно, говорить об Азии. На первый взгляд может показаться, что позитивные тенденции пробивают себе здесь дорогу не столь явственно, как в Европе. Но Азию можно уподобить огромному маховому колесу, которое, медленно набирая ход, неумолимо наращивает силу своего ускорения. Обстановка в Азии постепенно улучшается,

рые выступают с позиций активной борьбы за укрепление мира, за равноправное международное сотрудничество и руководствуются при этом не конъюнктурными или узконациональными расчетами, а сознательным и принципиальным выбором в пользу общего укрепления международной безопасности. Но есть, к сожалению, и такие страны, политика которых по существу направлена против свежего ветра перемен в международной жизни. Подобная политика, разумеется, отнюдь не повышает их престиж, а их роль в международных делах носит негативный характер.

Приходится констатировать, что это в полной мере относится к внешней политике такого государства, как Китайская Народная Республика, руководители которого по-прежнему активно проводят линию, а подчас и открыто выступают

и прогресса во всем мире. Советский Союз не имеет каких-либо территориальных претензий к КНР и строит свои отношения с ней исходя из принципов уважения суверенитета, равноправия, невмешательства во внутренние дела.

Мы уже заявляли, что готовы в настоящее время развивать отношения с КНР на основе принципов мирного сосуществования, если в Пекине не считают возможным идти на большее в отношениях с социалистическим государством. Советский Союз не только провозглашает такую готовность, но и переводит ее на язык конкретных и конструктивных предложений — о неприменении силы, об урегулировании пограничных вопросов, об улучшении отношений в различных областях на взаимовыгодной основе.

Мы недавно решили сделать еще один шаг, со всей убедительностью показывающий добрую волю и конструктивный подход Советского Союза к вопросу развития отношений с КНР. В середине июня этого года Центральный Комитет КПСС, Президиум Верховного Совета СССР и Советское правительство официально предложили китайскому руководству заключить договор о ненападении между СССР и КНР, в тексте которого содержалось бы обязательство сторон не совершать нападения друг на друга с применением любых видов оружия на суше, на море и в воздухе, а также не угрожать таким нападением.

Как же реагировала на это предложение китайская сторона? Характерно, что руководство КНР, продолжая на весь мир шуметь относительно «советской угрозы», якобы нависшей над Китаем, даже не соизволило дать ответ на это совершенно конкретное предложение Советского Союза.

Так что слова о нормализации отношений на основе принципов мирного сосуществования — это, конечно, хорошо, но решающее значение имеют конкретные дела. А такими делами не могут, разумеется, быть ни клевета на другую страну, ни попытки вмешательства в ее внутренние дела. Мы не так понимаем основу для мирного сосуществования. Если слова о нормализации отношений, сказанные на X съезде КПК, имеют какое-либо серьезное значение, а не являются пустой пропагандой или словесной маскировкой, то за ними должны последовать соответствующие дела.

Несколько слов еще об одной стороне этого дела. Не секрет, что кое-где, особенно в последнее время, обнаруживается стремление некоторых политиков извлечь для себя какие-то выгоды из нынешнего ненормального состояния отношений между СССР и Китаем, как говорится, погреть себе на этом руки. Одни из них открыто подталкивают пекинских руководителей к еще большему обострению антисоветизма, другие говорят, что заинтересованы в улучшении советско-китайских отношений, но фактически стремятся разжигать страсти, способствовать обострению разногласий.

На наш взгляд, подобная политика недальновидна и не может принести ничего хорошего, в том числе и для тех, кто пытается ее проводить.

Словом, сегодня, более чем когда-либо, мы имеем все основания повторить тезис, который уже несколько десятилетий тому назад отстаивал Советский Союз в своей внешней политике: мир — неделим! Нельзя в одном районе мира провозглашать себя сторонником разрядки и сотрудничества, а в другом раздувать искры напряженности и недоброжелательства. Это, мягко выражаясь, неразумно и не отвечает интересам всеобщего мира, а значит, и интересам всех народов.

Перед нами стоят серьезные, важные задачи не только в борьбе за мирное сосуществование, но и в развитии новых отношений с другими государствами на почве мирного сосуществования. Это — задачи, которые имеют свои особенности и предъявляют свои требования.

Они требуют, как об этом уже говорилось на апрельском Пленуме ЦК КПСС, нового подхода к ряду проблем нашего хозяйственного строительства, с учетом того, что наша экономика все больше и больше будет включаться в международное разделение труда.

Они требуют совершенствования нашей идеологической работы, ибо на данном этапе соревнования двух систем борьба на идеологическом фронте приобретает все больший удельный вес.

Наконец, они требуют дальнейшего развития активности и инициативы в нашей внешнеполитической деятельности — и по государственной, и по партийной, и по общественной линиям.

Все развитие нашей внутренней жизни и мировые события убедительно свидетельствуют, что курс наш верный, что мы твердо и неуклонно идем вперед по единственно правильному ленинскому пути.

МИР НЕДЕЛИМ!

ИЗ РЕЧИ
ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ
ЦК КПСС Л. БРЕЖНЕВА
В ТАШКЕНТЕ

и мы убеждены, что этот процесс будет продолжаться в интересах дела мира и прогресса.

Как и в Европе, здесь большую роль может сыграть конструктивная политика социалистических государств, выступающих за мир, суверенитет и независимость народов. Советский Союз, Монгольская Народная Республика, Демократическая Республика Вьетнам, Корейская Народно-Демократическая Республика вносят большой вклад в упрочение мира и развитие международного сотрудничества на азиатском континенте.

Выдающееся место в формировании судеб Азии, бесспорно, принадлежит Индии. С этой страной нас связывает Договор о мире, дружбе и сотрудничестве. Мы рассматриваем его как надежную основу долговременных добрых дружественных отношений. Индия внесла много ценного во всю мировую политику, и роль ее — мы в этом убеждены — будет возрастать. Советско-индийская дружба крепнет из года в год, и нет сомнения, что будущее ознаменуется новыми шагами в этом направлении.

Мы выражаем удовлетворение тем, что наша давняя, более чем полувеконная традиция добрых отношений с соседним Афганистаном полностью сохраняется и теперь, когда эта древняя страна стала молодой республикой. Мы желаем ей успеха в развитии по пути национального и социального прогресса.

В ближайшее время состоится визит в Москву премьер-министра Японии г-на Танака. При наличии доброй воли с обеих сторон, обоюдного стремления к взаимному пониманию и уважению интересов друг друга этот визит, как мы считаем, может стать важной отправной точкой в новом развитии отношений между нашими странами. А это будет означать общее углубление процесса политической разрядки во всем мире. Мы, как известно, стоим именно за такую перспективу.

Мы считаем очень важным положительным явлением то, что мировая политика перестала быть монополией нескольких держав, что в нее втягиваются в качестве активных участников все большее число стран.

Еще одним свидетельством этого является только что закончившаяся в Алжире конференция неприсоединившихся стран.

На этой конференции — одной из крупнейших по числу участников — были представлены государства, весьма несхожие друг с другом, государства большие и малые, древние и совсем молодые, расположенные в разных концах мира. Но все они пришли к общему выводу о необходимости встать решительную борьбу против империализма, против всех видов колониализма и расизма, борьбу за свободу, независимость и мир. Нет сомнения, что такая позиция, ее последовательное проведение в жизнь будут способствовать дальнейшему росту влияния неприсоединившихся стран на мировой арене. Мы со своей стороны с уважением относимся к антиимпериалистической программе, которая была намечена в Алжире, и желаем участникам движения неприсоединившихся стран успеха в ее претворении в жизнь.

Возрастает значение тех стран, кото-

24 сентября в столице Узбекистана Ташкенте состоялось совместное торжественное заседание ЦК Компартии Узбекистана и Верховного Совета Узбекской ССР, посвященное вручению Узбекской ССР ордена Дружбы народов. Высокую награду Родины к знамени республики прикрепили Генеральный секретарь ЦК КПСС Леонид Ильич Брежнев. С живым, глубоким интересом слушала вся наша страна его речь при вручении Узбекской ССР ордена Дружбы народов. Мы предлагаем вниманию читателей ту часть речи Генерального секретаря ЦК КПСС, в которой он затрагивает актуальные международные проблемы.

против разрядки международной напряженности, укрепления мира, безопасности и развития мирного сотрудничества между государствами, особенно в Европе и Азии.

Недавно в Пекине был, как известно, проведен X съезд Компартии Китая. Может быть, еще рано делать какие-либо окончательные выводы о значении этого съезда, который проходил в обстановке глубокой секретности и далеко не вся информация о работе которого сейчас нам известна. Но по крайней мере в одном отношении изменений явно не произошло: пекинские руководители по-прежнему продолжают — расходу вопреки — свою линию оголтелого антисоветизма и сопротивления разрядке международной напряженности. По-прежнему из Пекина раздаются нелепые фантастические обвинения Советского Союза в каких-то агрессивных намерениях в отношении Китая, вплоть до намерения «проглотить Китай», — обвинения, полная лживость которых давно уже ясна всему миру. По-прежнему раздаются фальшивые разглашательства насчет «двух сверхдержав», бредовые измышления в отношении нашей страны, нашего социалистического общества, измышления, абсурдность которых очевидна для всех.

С какими целями китайские руководители считают необходимым продолжать подобную линию, им, конечно, виднее. Может быть, тут играют роль какие-либо внутренние мотивы, желание запугивать население своей страны призраком несуществующей «угрозы». Ясно лишь, что в глазах других стран подобная позиция не прибавляет Китаю ни авторитета, ни доверия, а с точки зрения общих интересов мира, социализма и освободительной борьбы народов она является достойной сожаления и вредной.

Вместе с тем в докладе, с которым выступил на съезде Чжоу Энь-лай, наряду с подтверждением антиимпериалистического, антиленинского курса пекинского руководства, наряду с необузданной бранью и клеветой по адресу нашей страны говорится также, что «споры между Китаем и Советским Союзом по принципиальным вопросам не должны мешать нормализации отношений двух стран на основе пяти принципов мирного сосуществования. Пограничные вопросы между Китаем и Советским Союзом должны быть мирно урегулированы путем переговоров, в условиях, исключающих всякую угрозу».

Что можно сказать по этому поводу? Само по себе такое заявление китайской стороны звучит как будто разумно. Советский Союз, наша Коммунистическая партия неизменно и последовательно выступают за нормализацию отношений с Китаем, более того — за восстановление советско-китайской дружбы, что, по нашему глубокому убеждению, отвечало бы интересам как советского, так и китайского народов и более широким интересам дела мира, социализма

ВОСЕНЬ НА ПАЛЕССІ

ДАРОЖНЫЯ НАТАТКІ

Вось і зноў у Мінску зранку вуліцы прыцарушаны жоўтым лісцем. Лоўка і лёгкая ўзмахваючы мяцёлкамі, іх змятаюць у гурбачкі дзядзькі і цёткі ў фартухах. Але лісце зноў падае, падае... У Купалаўскім скверы, узнятае ветрам, яно кружыцца над высокай постаццю народнага паэта. А побач, пакуль маці размаўляе з сустрэнай знаёмай, малы хлопца — зусім карапуз — у дзве рукі збірае і паспешліва запіхвае ў кішэні каштаны, відаць баіцца, што маці забароніць.

Восень, восень... Успамінаюцца радкі Мілена Панчанкі:

На Палессі восень...
Гусі белыя
Выскублі мядовую траву.
І вятры, ад сцюжы ашалелыя,
То журботна свішчуць,
То равуць.
Смех і кветкі,
Вы куды падзеліся!
Навакол
Стагі, стагі, стагі.
Чым жа ты цяпер са мной
падзелішся,
Прыпяць, пачарнелая з тургі!
Ліст пажоўклы да плашча
прыкоleşі!
Ці на момант вернеш мне
ізноў

Каснічок зары,
Світальны колер
Тапалёў, буслоў і туманоў!
А сама замкнёшыся ў лядоўні,
Лета у стагі паклаўшы спаць...
Будуць коні сніць лугі мядовыя
І, як людзі, цяжка ўздыхаць.

Высока ў небе ледзь прыкметна калышацца чародка гусей. Вось бы заняць месца ў іх страі і паляцець на Палессе... Але з гусінай чародкай я падарожнічаць, вядома, не мог і купіў білет на рэйсавы самалёт Мінск — Пінск.

Самалёт набраўшы вышыню, і таму ні стагоў, ні туманоў я не бачыў. Але калі металічная птушка пачала зніжацца над пінскім аэрадромам, кінуліся ў вочы рады заводскіх комінаў і высокія гмахі будынкаў. Што ж, без іх сённяшняе Палессе ўжо не ўяўляецца. Самалёт нізка пранёсся над вялікай будаўнічай пляцоўкай. Велізарныя карпусы, сям-там снуюць самазвалы і скрэперы, успыхваюць агні электрагазаваркі. Напэўна, гэта будоўля вядомага Пінскага трыкатажнага камбіната.

Едучы аўтобусам з аэрапорта, я нарэшце ўбачыў Піну, і яна мне зусім не здалася «пачарнелая з тургі». У тым месцы, дзе мы праязджалі, якраз будуецца новы мост. Магутныя, шматметровыя палі, здаецца, ласкава і задаволена абмывае імклівая вада. А навакол усё та ж панарама вялікай будоўлі.

Але Палессе нельга ўявіць і без «тапалёў, буслоў і туманоў».

Па старым мосце я перайшоў цераз Піну і па бруку пакрочыў у той бок, дзе на раўніне, як на далоні, віднеліся шэраватыя горбачкі стагоў і дзе Піна зліваецца з Прыпяццю.

Улетку на Палессі мноства буслоў. Калі ехаць з Мінска праз Слуцк, то адразу за Старобінам цэлыя семі буслоў вылятаюць насустрач людзям, каб прывітаць іх і запрасіць у свой дзіўны палескі край. Буслы стаяць, клёкаючы, у гнёздах, важна расхаджваюць па плёсах. А часцей за ўсё іх можна ўбачыць у прыгожым і гордым палёце. Захопліваючы магутнымі крыламі паветра, яны хутка набіраюць вышыню, высокая ў небе апісваюць кругі і, нарэшце, губляюцца ў сіні.

Цяпер буслоў не было, яны адляцелі. І таму, здавалася, застылі ў немаце і адзіноце лугі, усыпаныя стагамі, халодная плынь ракі, плёсы і невялікі хмызняк, што ластаўчыным гняздом прыляпіўся да высокага насыпу дарогі.

Навакол панавала цішыня. Настылае за ноч паветра ледзь чутна звінела. Здавалася, што і рака, і дрэвы, і стагі прыціхлі і прыслухваюцца, ці далёка маразы і сцюдзёныя вятры, ці скоро яны дойдучы сюды.

Раптоўна ў гэце нямоце царства хлынула вясна. Спачатку да слыху далячэй ледзь чутны незразумелы гоман. Паступова ён набліжаўся, мацней і, нарэшце, перарос у многалосы птушыны хор. Шпакі і лёгкім чорным воблачкам яны шуганулі ад плёсу і абляпілі кусты. У жвавых рухах шпакоў, іх гомане жыла, пульсавала вясна. І на нейкае імгненне ўсё навакол таксама напоўнілася святлом і цяплом. Але шпакі раптам, як па камандзе, зноў сабраліся ў чорнае воблачка і зніклі за хмызнякамі. Яны спыталіся ў вырай.

Збочыўшы з дарогі, я рушыў па раўняткаму, гладка выкашанаму лугу. Маладая траўка, якая, відаць, прабілася пасля таго, як скасілі атаву, цямяна зелянела. Сям-там праглядвалі з травы апошнія асеннія кветкі. Яны былі зусім малюсенькія, відаць, з-за начных халадоў больш ужо не раслі.

Акінуў позіркам наваколле. Ва ўсе бакі, аж да самага неба, схілы, стаялі стагі. Яны цясніліся і на тым, процілеглым беразе Прыпяці. Сялета быў добры ўраджай на сена.

Непадалёку на беразе сядзеў чалавек з вудай. Якраз у гэты момант вудзілішча выгнулася дугой, і рыбалоў пачаў паспешліва цягнуць яго на сябе. Пакуль я падышоў, на беразе ўжо трапяталіся ладны карп. Рыбак, а ім аказаўся вусаты і барада-

У вырай.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

ты вясковы дзед, не спяшаючыся, знімаў дабычу з кручка.

— Напэўна, кілаграмаў пяць заважыць? — прывітаўшыся, пацікавіўся я.

Дзед аўтарытэтна пакруціў галавою:

— Не, гэты не заважыць. Кіль тры будзе, не больш. Вунь у мяшку тыя, мо, і заважыць.

Я адхінуў мяшок. Шырокім тоўстым хвостом шлёпаў тлусты карп. Побач ляжалі яшчэ два. Раней такіх вялізных карпаў я не бачыў.

— На якую нажыўку, дзеду, ловіце? — зноў пацікавіўся я.

Маё пытанне, відаць, дзеду спадабалася. Павольна разблытаючы жылку, ён ахвотна адказаў:

— На ўсё можна лавіць карпа, калі ўмееш. На бульбу, гарох, хлеб, макуху... А я дык на гузік лаўлю.

— Як на гузік? — здзівіўся я.

У адказ дзед весела рассмяяўся.

— Кажуць, што карп на зіму кажух сабе шые, ды гузікаў у яго няма. Дык я іх яму і падкідваю.

Дзед перастаў смяцца і паўтарыў ужо больш сур'езна:

— На ўсё можна лавіць, сынку, калі ўмееш.

Развітаўшыся з рыбаком, я пайшоў праз луг і неўзабаве апынуўся на дарозе. Міма праносіліся машыны, даверху нагужаныя бульбай, буракамі, гарбузамі. «Шчодры край Палессе», — падумаў я.

...Наступным ранкам я ехаў з Пінска лагішынскім аўтобусам. Калі міналі масток цераз невялікую рэчку, што гублялася ў густых зарасніках лазы, у аўтобусе разгарэлася спрэчка.

— Кажу табе, гэта Марачан-

ка, — тыцкаючы пальцам у бок рачулікі, даводзіў загарэлы мужчына ў капронавай куртцы.

— Якая табе Марачанка, гэта ж Струга, — пярэчыў яму сівы дзядзька з пляцёнкай на каленях, — я тут пры панях авечак пасвіў.

— Ой, людцы, што гэта вы гаворыце! — пляснула ў далоні чырванашчокая жанчына. — Яе спрадвеку Бярозаўкай называлі.

Мой сусед па лаўцы, малоды хлапец, усміхнуўся і сказаў:

— А мне здаецца, яе наогул ніяк не называюць.

Далёка ззаду засталася Марачанка — Струга — Бярозаўка, мы праехалі яшчэ некалькі рэчак і рачулак, а спрэчка ўсё не ўціхала.

Вышаў я з аўтобуса на беразе Ясельды, у Масевічах. Воку адкрыўся цудоўны від на прыгожую і чыстую раку. Ехалі мы ад Пінска з паўгадзіны, а колькі сустрэлі рэчак і азёр. І вось ужо Ясельда.

«Гэта яшчэ адно з найвялікшых багаццяў Палесса — рэкі, азёры, — падумаў я. — Прыпяць, Гарынь, Піна, Лань, Цна, Пціч... Выганаўскае і Чырвонае, Баброўскае і Пагост...»

Масевічы стаяць якраз у тым месцы, дзе ад Ясельды пачынаецца канал Агінскага. Мінаю пясчаны бугор і палявой сцяжынкай выходжу да канала. Роўная стужка вады цягнецца ўдалачыню. На вока прыкідваю, што глыбіня канала не больш, як паўметра. А ў пачатку стагоддзя па ім сплаўлялі лес.

На вадзе круціцца і павольна плыве жоўтае кляновае і тапалінае лісце. Магчыма, плыве аж з-пад самых Целяхан, бо там многа клёнаў і таполяў.

Іду ўздоўж канала. Доўгім дубцом дзядзька год дзесяці гоніць з лугу гусей. Пад пахай у яе кніжка. Наблізіўшыся да мяне, дзядзька вітаецца.

— Ці не халадна чытаць на дварэ? — пытаюся я.

— Не, не халадна, яшчэ ж не зіма.

— А што чытаеш?

— Беларускія народныя казкі.

— І цікава?

— Вельмі. Я люблю чытаць...

Дзядзька хацела сказаць яшчэ нешта, але гусі раптам моцна загаталі і, узняўшы крылы, кінуліся ў розныя бакі. Дзядзька падхапіла дубец і пабегла за імі.

Я ішоў уздоўж канала, глядзеў на жоўтыя лісты, што плылі на поўдзень, каб паведаміць аб надыходзе восені, уяўляў, як дзядзька прыдзе дамоў, уладкуецца на канапе і дачытае сваю кніжку. А ноччу ёй будзе сніцца асілкі і добрыя чараўнікі з казак. Але прыйдзе час, і яна зразумее, што найцікавейшая казка — была нашага Палесса.

Паступова канал становіцца шырайшым і глыбейшым. Яго берагі густа параслі лазовымі кустамі. За Азарычамі з'явіліся першыя рыбалоўныя. Тут канал стварае невялічкія завадзі, у якіх водзяцца дробныя акуні, шчупакі, плотка.

Целяханы амаль цалкам жывуць вядомай лыжнай фабрыкай. Яна для жыхароў пасёлка — і работа, і адпачынак (дом культуры, кінатэатр), і гордасць. Бягуць па вузкакалейцы ваганеткі з бярозавымі загатоўкамі, адна за адной з варот фабрыкі выходзяць машыны, гружаныя новенькімі свежаафарбаванымі лыжамі. Хутка зіма.

Першая вёска, што стаіць на канале за Целяханамі, — Вулька. Акуратныя дамкі, абнесеныя роўнымі, афарбаванымі ў белы колер платамі, палісаднікі і сады. На вадзе ўжо шмат лодак, бо канал даволі глыбокі. Міма шпарка пранеслася, падганяемая доўгім вяслон маладой паляшчкі, пласкадонка прагудзела маторка.

Праз якіх дзесяць кіламетраў бліснула Выганаўскае возера. Тут канал Агінскага злучаецца з ім. Возерам нельга было не залюбавацца. Пад трывожным палохным ветрам аб нечым сваім, адвечным шапталіся лозы, што велізарнымі кудзелямі шчыльна ўхуталі берагі канала і возера; ціха пагойдваліся на хвалях рыбацкай лодкі; то з'яўляўся, то знікаў далёкі на тым беразе пералесак; насцярожана глядзела ўдалачыню высокая вежа рыбагляду. Панавала цішыня — празрыстая, звінчая. Толькі недзе пляснула хвостом вялікая рыба, піснула ў кустах невялікая птушка, што засталася тут зімаваць.

Непадалёку выйшаў з хмызняку да вады лось, спакойна глядзеў на мяне, пачаў піць.

«Дзіўны, запаведны край», — з нейкай дзіцячай радасцю падумаў я.

Уладзімір АЛЯХНОВІЧ.

Палескі пейзаж.

Фота В. ЖДАНОВІЧА.

СЕРГЕЙ НАРОВЧАТОВ как-то сказал, что если бы его попросили назвать пять лучших поэтов страны, то среди них было бы имя Расула Гамзатова, если бы пришлось назвать четырех — среди них также был бы Гамзатов, и, наконец, если бы речь зашла о лучшем поэте, то он бы ответил «и Расул Гамзатов». Так выразил русский поэт в нарочито восточном, несколько гиперболическом стиле свое восхищение талантом аварца, который обрел мировую известность...

Каждый аул Дагестана чем-нибудь да славен: аул Балхар — гончарным искусством, Унцукуль — мастерством насечки и резьбы, Цумада — выделкой бурок из овечьей шерсти, Кубачи — чеканкой по золоту и серебру, Цовкра — канатоходцами, а вот Цада — поэтами. Говорят, что из этого аула вышли самые меткие пословицы и поговорки.

Слово «Цада» означает «в огне». Здесь в 1923 году в семье знаменитого поэта Дагестана Гамзата Цадасы родился третий сын. Его нарекли Расулом, что по-арабски означает «последний». Рос он, как все аульские

ПОЭТ ИЗ АУЛА ЦАДА

мальчишки. В одиннадцать лет, лежа на шкуре быка, он написал свое первое стихотворение, а через четыре года его стихи были опубликованы в местной газете. Первым учителем и наставником Расула в литературных начинаниях был его отец, строгий взыскательный мастер.

Шли годы. Расул окончил школу, потом педагогическое училище. Менялись профессии: учитель в хунзахской школе, где сам когда-то был учеником, помощник режиссера аварского передвижного театра, журналист...

А стихи? Их он писал каждый день. Просыпался с рифмами в голове и записывал, шепча, как молитву, строки, которые не успел записать. Осенью 1945 года молодой аварский поэт приезжает в Москву. Он становится студентом Литературного института имени Максима Горького.

Выдающийся советский поэт и переводчик Самуил Маршак в статье «Набирающий высоту» писал о Гам-

затове: «Помню, как при одной из наших встреч Расул рассказывал нам, что его вскормили две женщины. Когда заболела мать, его кормила грудью горская крестьянка. В литературе у него также были две кормилицы: поэзия Востока и великая русская поэзия».

Расул Гамзатов объехал весь мир. Но где бы он ни был — в Соединенных Штатах Америки или Индонезии, гостил ли у знаменитого пакистанского поэта Фаиза Ахмад Фаиза, смотрел ли с вершины Фудзиямы на пролетающих журавлей, беседовал ли с Индией Ганди, надевал ли на плечи Фиделю Кастро горскую бурку в Гаване, находился ли в Бамако как государственный деятель, — он всегда, по его собственному признанию, слышал зов «родной отеческой земли». Однажды он сказал: «Я в ответе за всю державу!» И это не просто слова. Немало времени отдает Гамзатов общественной и государственной деятельности:

он депутат Верховного Совета СССР, страстный борец за мир.

У Расула Гамзатова вышло много книг. Наиболее значительные из них — это «В горах мое сердце», «Горняк», «Высокие звезды», за которую он удостоен Ленинской премии, «И звезда со звездой говорит», «Мулатка», «Четки лет», «Письмена», «Третий час» и блистательная книга прозы «Мой Дагестан». Недавно опубликованная в журнале «Новый мир», эта повесть впервые знакомит нас с Гамзатовым-прозаиком.

Книга со стихами Гамзатова побывала даже в космосе, ибо поклонник его творчества летчик-космонавт Виталий Севастьянов брал ее с собой в орбитальный полет.

Вся жизнь и творчество Гамзатова подтверждают простую истину, что и в маленьком ауле может родиться большой талант.

Недавно Указом Президиума Верховного Совета СССР за большие заслуги в развитии советской литературы и в связи с пятидесятилетием со дня рождения писателя Гамзатов Расул Гамзатович награжден орденом Ленина.

Яков КОЗЛОВСКИЙ.

САЮЗ ПРАЦЫ І МАСТАЦТВА

Яе абмінаюць рабочыя, з ёй вітаюцца нежак асабліва. На Мінскім трактарным ганарацца старэйшымі, тымі, хто будаваў завод, хто здабываў яму славу.

Вось Вольга Крамарэнка прыпынілася...
— Паўлік! — лагодным позіркам акінула падыходзячага да яе сына. — Паўлік, ты ж не забудзь і Тамары скажы, сёння ў сем рэпетыцыя.

Каторая ўжо гэта па ліку рэпетыцыя?.. Каля дваццаці год прысвяціла народнаму тэатру Мінскага трактарнага, і сына павяла за сабой, і нявестку... І гэта ў той час, калі разам з усімі працавала ў заводскіх цэхах.

Такіх энтузіястаў, як Вольга Гаўрылаўна, на трактарным шмат. Заўсёды з поспехам праходзяць выступленні народнага ансамбля танца «Лявоніха», якім васьмю годамі пянаццаці год кіруе заслужаны дзеяч культуры БССР Міхаіл Чысцякоў. Свае веды, сваю любоў да танца перадае ён маладым аматарам хараграфіі: мантажніку Валерыю Янаву, слесару Амарыю Харгелі, кантралёру АТК Алене Радута, сувязісту Вячаславу Сірышу. Увесь час калектыў ансамбля панаўняецца маладымі талентамі, а стэндзі палаца культуры ўпрыгожваюцца новымі дыпламамі, ганаровымі граматамі...

Нядаўна ансамбль танца «Лявоніха» і народная харавая капэла вярнуліся з падарожжа па Малдавіі. На шумнацэнным Днястры звінелі беларускія народныя песні.

Дарэчы, некалькі слоў аб народнай харавой капэле МТЗ, якой кіруе Міхась Дрынеўскі. Амаль усе ўдзельнікі яе — ветэраны завода. Дваццаць год спявае ў капэле рабочая лідэйная цэха Кацярына Бяляева, столькі ж — рабочы Уладзімір Бурак. А інжынер Роза Бясмёртная не толькі спявае ў капэле, яна яшчэ і кіраўнік хору, што створаны ў аддзеле галоўнага тэхнолага.

Бываюць на трактарным, сустракаюцца з рознымі людзьмі, я заўсёды адчувала, што тут пануе сапраўдны саюз працы і мастацтва.

Трактаразаводцы, гаспадары свайго палаца культуры, не абмяжоўваюцца толькі мастацкай самадзейнасцю. Працуюць тут і народныя ўніверсітэты грамадска-палітычных ведаў і культуры. Каля 4000 працоўных завода і членаў іх сем'яў сістэматычна ўдзельнічаюць у аматарскіх аб'яднаннях па інтарэсах: клуб ветэранаў працы завода, клуб жанчын-працаўніц «Сяброўкі», клуб дзяўчат «Мара»...

У заводскім палацы культуры праводзяцца выступленні спецыялістаў, наватараў вытворчасці, сустрачы ветэранаў з рабочай моладдзю, наладжваюцца тэматычныя вечары.

Надоўга запомніўся трактаразаводцам вечар пасвячэння ў рабочыя, які адбыўся нядаўна ў палацы культуры. На гэтым вечары прысутнічала шмат гасцей, былі сярод іх і нямецкія сябры, што прыязджалі ў Мінск «поездам дружбы».

Адкрыўся вечар віктарынай «Ці ведаеце вы свой завод?». Спрэчкі, пытанні, адказы, успаміны пра першыя крокі трактарнага, пра ветэранаў прадпрыемства. Затым на сцэну выйшаў Герой Сацыялістычнай Працы Я. Клімчанка. Ён раскажаў аб гісторыі і працоўнай славе прадпрыемства. Пад апладысменты прысутных у залу ўносяць сцяг завода.

А вось і тыя, дзеля каго арганізавана ўрачыстасць: слесары Мікалай Вараб'ёў, Генадзь Шачок, Аляксандр Муха, токар Святлана Шчыцкікава... Учарашнія выпускнікі прафтэхвучылішчаў, воіны Савецкай Арміі. Вечар закончыўся вялікім канцэртам мастацкай самадзейнасці.

Мінула гарачая летняя пара. Цёпла прымалі трактаразаводцаў працаўнікі палёў Лепельскага раёна, шчыра дзякавалі за хвіліны адпачынку, гучнымі воплескамі сустракалі спектаклі па п'есах «Вайна вайне» Я. Коласа, «На хвалях Серабранкі» І. Козела, «Год 1919-ы» П. Васілеўскага. А колькі было цікавых паездак па Лагойшчыне! 53 канцэрты ў сельскіх клубах і дамах культуры, на калгасных палатках і жывёлагадоўчых фермах далі сёлета рабочыя.

Трактаразаводцы дапамагаюць сельскім самадзейным калектывам слухнай парадаі, выбарам рэпертуару. За гэта творчы калектыў трактаразаводцаў узнагароджаны пераходным Чырвоным сцягам ВЦСПС і Міністэрства культуры СССР.

На трактарным не забываюць і самых маленькіх, тых, хто неўзабаве прыдзе на змену бацькам. З дзіціства далучаюць трактаразаводцы сваіх дзяцей да пудатворных крыніц мастацтва. І дзеці робяць немалыя поспехі. На рэспубліканскім аглядзе танцавальны і балетны калектывы атрымалі дыпламы і ступені, хору хлопчыкаў і хору дзяўчынак быў прысуджаны дыплом II ступені.

Раіса БАРАВІКОВА.

Беларускія пісьменнікі — частыя госці ў навучальных установах, на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах рэспублікі. НА ЗДЫМКУ: паэт Пятро ПРЫХОДЗЬКА дае аўтографы трактаразаводцам.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Казімір КАМЕЙША

ПАМЯЦЬ

Мы імя не ведаем героя,
Колькі іх у старане маёй,
Безыменных, дарагіх і родных,
Назваваюч проста ўжо — Зямлёй.
...Цішыня,

спякотная, скупая,
Рэжа ў сэрца палыновы пах...
Мы капаем,

трэці дзень капаем,
Нам патрэбна памяць адкапаць.
О, зямля, любоў мая і свята.

Як набат, гудуць пласты твае.
За любоў — недарагая плата —
Кожнаму па ўзгорачку даеш.
Так і ёсць. У сціплым тым надзеле
Нам ляжаць,

траве густой расці.
О, зямля у шынялі з мяцелі,
Памяць нашу ты не замяці.
Не забудзь узгоркаў голас лірны,
Перад забыццём не прамаўчы.
У шабелнай гульні халодных ліўняў
Вечнасці вузлоў не пасячы.
Знаю, ты ні ў чым не вінавата,
Каб цябе сурова папракаць.
...Цяжка першы слой бярэ лапата,
А наступны шчэ цяжэй капаць.

Валянцін ЛУКША

МАЯ ПЕСНЯ

Як за дзіцё, баюся я за песню,
Трывожуся бяссоннымі начамі,
Сачу за ёй стамлёнымі вачамі.
Пакутую, пакутую ў адчай.
Як за дзіцё, баюся я за песню,
Каб не мінула важнага чагосьці,
Каб шчодрою была, нібыта восень.
Каб для людзей была жаданай госцяй...
Як за дзіцё, баюся я за песню.

Мар'ян ДУКСА

Я нарадзіўся ў сорак трэцім
І выпіў горкі час да дна.
Я быў малы, але прыкмеціў,
Якога колеру вайна.

Як толькі вочы звечарэюць,
Прыходзяць здані зноў з імжы:
То ў небе зоркі чырванюць,
То лезуць чорныя крыжы,
То стане дзень пасляваенны
У сне бязлюдным і глухім:
То есці хочацца страшэнна,
То стане халодна зусім.
Адна і тая ж пантаміма:
Буваюць быльнікі і хвашчы...
Ляжаць падмуркі... Пахне дымам...
Ідуць салёныя дажджы...

Канстанцыя БУЙЛО

Паэзіі народнае цяпло
Душу маю як сонца ўлетку грэла.
Любіла песні слухаць я. Нясла
Іх звон з палаткаў ветраная хваля.
Душа народа ў песнях тых жыла,
І мы яе так добра адчувалі.
Купала, Колас гукі песень тых
На крыллях сакаліных падымалі.

Мікола СІСКЕВІЧ

НАРАЧ

Пэўна, з кожным такое здараецца —
У жыцця ўжо закон такі,
У маё сэрца натхненне вяртаецца,
Бы ў гнёзды вясной шпакі.
Варта толькі мне ў сонечны верасень
Да цябе прыйсці, як да маці,
І святанак сустраць на беразе,
Пад сасной, бы ў роднай хаце;
Даць нырца са сваімі нагодкамі,
Адпачыць на ўзбярэжжым бугры,
Паглядзець, як падводнымі лодкамі
Шчупакі закружаць, вугры.
Кліч пачуць нарачанкі гордай:
— Даганяй мяне, дагані!..
Нарач, Нарач! Блакітная, родная,
Дай тваёй зачарпнуць глыбіні.

ВОСЕНЬ

Нехта лісцікі-лапкі
На галінках развесіў,
Вецер цэлым ахапкам
Іх трасе над узлесем.

Колер спелага жыта
Пераймаюць асіны,
Угары над блакітам
Крык чуваць жураўліны.

Дзе ні глянь — ураджаю
Адзначаецца свята.
У маім родным краі
Ходзяць песні па хатах.

Гэта шчасце, што цесна
Ім становіцца ў сэрцах
І што раніцай весняй
Наша восень здаецца.

Гэтыя здымкі зроблены ў час агляду-конкурсу самадзейных прафсаюзных духавых аркестраў Міншчыны. Свята духавой музыкі пачалося маляўнічым шэсцем артыстаў-аматараў па Ленінскім праспекце Беларускай сталіцы. Затым у тэатральнай зале акруговага Дома афіцэраў 15 лепшых аркестраў прадпрыемстваў і навучальных устаноў вобласці выступілі з канцэртнай праграмай. Закончылася свята вялікім канцэртам пераможцаў у парку імя Горкага. Сярод пераможцаў конкурсу — народны духавы аркестр Мінскага радыёзавода, малады аркестр Мінскага прамысловага вытворча-тэхнічнага аб'яднання і аркестр Беларускага політэхнічнага інстытута.

Фота В. ДУБІНКІ.

ЭКСПАЗІЦЫЯ УЗБЕКСКОЙ КНІГІ

Нядаўна ў рэспубліцы адбыліся дэкады польскай і румынскай кнігі, а ў Мінску была арганізавана выстаўка лепшых выданняў Малдавіі. І вось у Беларусі зноў госці. У нашу сталіцу прыехалі выдавецкія работнікі з Узбекістана. На выстаўцы ў Доме мастацтваў было прадстаўлена каля 600 экспанатаў.

Асобае месца ў экспазіцыі займаюць творы класікаў марксізму-ленінізму. На вокладках іх — эмблема выдавецтва «Узбекістон»: на фоне разгорнутай кнігі прамені ўзыходзячага сонца, серп і молат. Выдавецтва гэта старэйшае ў рэспубліцы. У экспазіцыі былі прадстаўлены першыя тамы Поўнага збору твораў У. І. Леніна на узбекскай мове, паасобныя творы К. Маркса, Ф. Энгельса.

Наведвальнікі выстаўкі мелі магчымасць пазнаёміцца з цікавымі данымі. За гады Савецкай улады ва Узбекістане выпушчаны 63 804 назвы кніг агульным тыражом 767 336 тысяч экзэмпляраў. Штогод у рэспублі-

канскіх выдавецтвах выходзіць у сярэднім больш за 2 тысячы кніг тыражом каля 60 мільянаў экзэмпляраў.

Новыя кнігі — новая эмблема: разгорнутая вокладка, а над ёй цюльпан. Гэта марка рэспубліканскага выдавецтва літаратуры і мастацтва імя Гафура Гуляма. Яно адно з буйнейшых ва Узбекістане. Побач з творамі узбекскай класікі (Бабур, Алішэр Наваі, Біруні) — кнігі пачынальнай узбекскай савецкай літаратуры Хаміда Алімджана, Гафура Гуляма, Айбека, творы сённяшніх узбекскіх пісьменнікаў Камілія Яшна, Шарафа Рашыдава, Зульфії, Хаміда Гуляма, літаратураў малодшых пакаленняў...

Рэдакцыя літаратурна-навуковага ЦСР і краін сацыялізму, пераклала на узбекскую мову і творы беларускіх пісьменнікаў. У экспазіцыі — з густам аформленыя рамны народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна «Сэрца на далоні», апошні Васіля Быкава «Трэцяя ракета».

А. ВІШНЕУСКІ.

СВЯТА НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ

Амаль з усіх рэспублік нашай краіны на Выстаўку дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве сабраліся самадзейныя мастакі. Некалькі дзён у павільёне «Праца і адпачынак» яны дэманстравалі свае творы. Разбу па дрэве, інкрустацыя, пляценне з саломкі і лазы, вышыўку, ткацтва паказвалі ўмельцы.

Нашу рэспубліку на свяце народнай творчасці прадстаўлялі разьбяр па дрэве, рабочы Віцебскай галантарэйнай фабрыкі Сцяпан Жагалкін, работніца са Жлобіна, інкрустатар Ніна Юрчанка і вучаніца 9 класа школы № 28 горада Мінска, майстрыха па пляценню з саломкі Алена Лось.

Сярод разнастайных вырабаў, што вабяць вока ў магазінах ці аддзелах сувеніраў, нямала рэчаў гаспадарчага прызначэння. Вядома, іх не купляюць

для паўсядзённага ўжытку. Распісныя лыжкі, драўляныя келіхі ці паліваныя міскі найчасцей становяцца элементам упрыгажэння кухні ці нават жылога па-

кой. А на сталыя гэты посуд з'яўляецца ў час свята, калі гаспадыня частуе гасцей стравой, прыгатаванай па рэцэптах бабулі.

НА ЗДЫМКАХ: лыжкі і бочкачка з чаркамі, зробленыя А. РАБЦАВЫМ з гарадка Усяж; керамічны сталовы набор І. МАЛЧАНОВІЧА з Івянца.

ШЭРЫЯ восеньскія хмары рабілі гарызонт бліжэй і нібы абмяжоўвалі зямлю тураўскімі ваколіцамі. Старое замчышна ад гэтага здавалася яшчэ больш высокім і загадкавым.

Па крутым схіле ўзбіраюся на адзін з узгоркаў, насыпаных рукамі нашых далёкіх продкаў. Якімі былі тыя людзі, што жылі на гэтым месцы амаль тысячу год назад? Што іх хвалевала і радавала? Аб чым яны марылі?

Тагачасны Тураў лічыўся значным горадам, цэнтрам княства. Больш за дзесяць цэркваў, паводле паданняў, узвышалася на замчышчы. Час і войны не пакінулі ад іх нічога. На ўзгорках — дбайна дагледжаныя градкі бульбы з гарбузамі на разорах. У адным месцы ў насып нібы ўразаецца калідор, высокая сцяна якога замацавана дошкамі. Тут археолагі вялі раскопкі.

Паступова цямнее. Чарнеюць старыя вербы на поплаве, ледзь бачнымі становяцца сілуэты стрыжонаных коней, ціха плешчацца вада ля лодак у канале, зрадку ўзнікае нейкі шум сярод гусей і качак, якіх гаспадыні не даклікаліся дамоў і пакінулі начаваць на вадзе... Спрадвечны і нібы запаволены рытм жыцця. Праз нейкую хвіліну ў яго ўрываецца імклівае XX стагоддзе. Запознены рыбак уляцеў у канал на традыцыйнай палескай «душгабцы»... з падвясным матарам, катэр пацягнуў уверх па Прыпяці баржу, на прыстані ўключылі электрычнае святло, і па вадзе пабеглі шматлікія «месяцавыя дарожкі».

Старажытны Тураў жыве сённяшнімі клопатамі і праблемамі. Але слаўную гісторыю сваёй зямлі, добрыя справы продкаў тут памятаюць і шануюць. Матэрыялізаваным летапісам Тураўшчыны стаў мясцовы краязнаўчы музей.

Пачынаўся ён у 1927 годзе з традыцыйнага школьнага куточка прыроды і гісторыі, створа-

нага настаўнікам Максімам Брунем разам з вучнямі. Карэнныя змены прынёс Кастрычнік у мястэчка над Прыпяцю, у навакольных вёскі. І каб нашчадкі маглі ў поўнай меры ацаніць размах стваральнай працы, на свае вочы ўбачыць, што было і як стала, энтузіясты пачалі збіраць рэчы адыходзячага побыту. Актывістам, членам савета музея стаў тады малады бібліятэкар народнага дома Парфен Шчакатовіч. Вернасьць збіральніцтву, юначую зацікаўленасць і любоў да роднай зямлі пранёс ён праз усё жыццё. Сёння Парфен Антонавіч зна-

кожнай вітрыны, малы з усіх бакоў разглядаў чучала мядзведзя, цікавіўся, як выдра ловіць рыбу, узрадаваўся, угледзеўшы сярод моху і ігліцы вожыка. Школьнікі пасля ўрокаў прыродазнаўства забягаюць сюды паглядзець макет ледавіка, пацікавіцца датамі прылёту птушак ці данымі фэналагічных назіранняў мінулых гадоў.

Археалагічныя знаходкі, што ляжаць пад музейным шклом, не выклікалі сенсацыі ў вучоным свеце. Гэта сціплыя прылады працы рамеснікаў і земляробаў, гліняны посуд. Старых пасяленняў на тэрыторыі Ту-

раўшчыны нямала. Іх абследаваннем і раскопкамі ў 1961—63 гадах займалася экспедыцыя пад кіраўніцтвам вядомага беларускага археолага Л. Побаля. Вучоныя і дапамагілі музэю навукова-абгрунтавана і пераконаўча ўзнавіць нападсцёртыя часам старонкі гісторыі. Кожны экспанат расказвае пра час і пра сябе — макет стаянкі першабытнага чалавека ля вёскі Бечы, карта Турава-Пінскай зямлі X—XIII стагоддзяў, саха, жорны, мач (прылада для накідання гною), акучнік. Драўлянае начынне месцамі паточана шашалем, заржавеў жалезны наканечнік сахі, толькі ручкі, да бляску адпаліраваныя сляняскімі мазалямі, не падуладны часу.

Маладым наведвальнікам часам нават не верыцца, — гаворыць Парфен Антонавіч, — што людзі маглі жыць вольна ў такой курнай хаце, што жабра-

рацыён усё растульваецца, ды яшчэ пра ўчарашні тэлефільм сваю думку выкажа. Ну, а як да стала запрасіць, то вочы разбягуцца ад прысмакаў.

Дабрабыт і заможнасць не прыйшлі самі па сабе. Іх стваралі Карней Ніцэвіч і Трафім Базалевіч, першыя члены калгаса «Новае жыццё», дваццаціпяцітысячнік Якаў Ахраменка, першы трактарыст Сцяпан Рак і многія іншыя, аб справах і жыцці якіх расказваюць са стэндаў фотаздымкі, пасведчанні, працоўныя кніжкі, урадавыя ўзнагароды.

Заваёвы Кастрычніка давалася адстойваць у жорсткай барацьбе з фашызмам. Дакументальнае сведчанне тых дзён — машынка, на якой друкаваліся лістоўкі і газета «Ленінскія заветы», орган Тураўскага падпольнага райкома партыі, карта-схема рэйду партызанскага злучэння Каўпака — шырокая

чырвоная стужка праходзіць і праз Тураў. Сімвалам вечнай памяці ўзвышаецца ў гарадскім парку помнік тым, хто загінуў на вайне.

Самыя рухомыя і неспакойныя раздзелы нашай экспазіцыі — справы сённяшняга дня, — з усмешкай скардзіцца навуковы супрацоўнік музея Валяціна Карась. — Скончылася ўборка ў мясцовым калгасе, і нас цікавіць звесткі пра ўраджайнасць, імёны перадавых камбайнераў. Цэх плодгародніны расшырыў асартымент — трэба дапісаць радок. Самадзейныя артысты з поспехам выступілі на сталічнай сцэне — адзін з памятных сувеніраў павінен трапіць да нас. Мясне ведаюць на ўсіх прадпрыемствах і ва ўстановах, я там частая госьця. Некаторыя дзіцяці: музей — то ж пра ўсё старое. А не заўважаюць, як кожны дзень адно адмірае, другое нараджаецца. Поўную карціну жыцця можна намалюваць толькі ўсімі фарбамі.

Больш за 500 тысяч наведвальнікаў прыняў музей за 23 гады сваёй работы. У кнізе водгукі — словы ўдзячнасці ад вучнёўскіх экскурсій, суседзяў-украінцаў, студэнтаў, калгаснікаў, пісьменнікаў. Часам, агледзеўшы экспазіцыю, чалавек прыносіць нейкі цікавы дакумент ці манету «ў падарунак», прапануе свае паслугі. І хаця матэрыяльных цяжкасцей музей не адчувае — дзяржава штогод асігнуе на яго патрэбы звыш 6 тысяч рублёў, тут заўсёды рады менавіта такім бескарыслівым памочнікам, бо яны дапамагаюць зрабіць справу летапісання не абавязкам двух-трох навуковых супрацоўнікаў, а клопатам усенародным.

За амаль дзесяць стагоддзяў свайго існавання Тураў зведаў узлёты і падзенні, войны і пажары. Але заўсёды з настойлівасцю і цяпершасцю чалавека працы ён сеяў, будаваў, гадаваў дзяцей. Таму на кіламетры разыходзяцца сёння вуліцы гарадка ад старога замчышча, сімвалічнага і фактычнага прабацькі сучаснага Турава.

Валяціна ТРЫГУБОВІЧ.

СТАРОНКІ ТУРАЎСКАГА ЛЕТАПІСУ

чальвае Тураўскі краязнаўчы музей.

— Я абыйшоў пешшу ўсё наваколле, — расказвае ён. — Шукаў экспанаты, чытаў лекцыі. Даваенная калекцыя згарэла, але да 1950 года мы аднавілі асноўную экспазіцыю. Цяпер маем звыш пяці тысяч экспанатаў асноўнага фонду. А колькі перадалі Гомельскаму і Мінскаму музеямі. Ды і ў сваіх запісках шмат чаго цікавага.

Экспазіцыя музея ўмоўна дзеліцца на тры раздзелы — прырода краю, дарэвалюцыйнае мінулае, сацыялістычнае будаўніцтва.

Бадай, я не памылюся, калі скажу, што першы пакой музея найбольш цікавы дзяцей і неўпрыкмет выходзіць у іх цікавасць да роднай прыроды, захваленне яе багаццем і разнастайнасцю. Пры мне маці вадзіла наведвальніка гадоў пяцішасці. Яны падоўгу стаялі ля

раўшчыны нямала. Іх абследаваннем і раскопкамі ў 1961—63 гадах займалася экспедыцыя пад кіраўніцтвам вядомага беларускага археолага Л. Побаля. Вучоныя і дапамагілі музэю навукова-абгрунтавана і пераконаўча ўзнавіць нападсцёртыя часам старонкі гісторыі. Кожны экспанат расказвае пра час і пра сябе — макет стаянкі першабытнага чалавека ля вёскі Бечы, карта Турава-Пінскай зямлі X—XIII стагоддзяў, саха, жорны, мач (прылада для накідання гною), акучнік. Драўлянае начынне месцамі паточана шашалем, заржавеў жалезны наканечнік сахі, толькі ручкі, да бляску адпаліраваныя сляняскімі мазалямі, не падуладны часу.

Маладым наведвальнікам часам нават не верыцца, — гаворыць Парфен Антонавіч, — што людзі маглі жыць вольна ў такой курнай хаце, што жабра-

«Алімпія» — так называецца спартыўны клуб Мінскага вытворчага аб'яднання па птушкагадоўлі. Пад яго сцягам 560 спартсменаў. З іх звыш 150 разраднікаў, пяць майстроў і 3 кандыдаты ў майстры спорту СССР.

Члены клуба — неаднаразовыя прызёры і пераможцы першынстваў краіны сярод сельскіх спартсменаў па лёгкай атлетыцы, вела-спорту, лыжах. Лёгкаатлет Іван Герасімчык — чэмпіён рэспублікі ў бегу на 30 кіламетраў. НА ЗДЫМКУ: спартсмены «Алімпія» Лезнід ХОМІЧ, Тамара КУРЧАНОВІЧ, Канстанцін ЛЮДКО, Іван ГЕРАСІМЧЫК. Фота У. КРУКА.

ГУМАР

— Чым гэты вы так расхваляваны сёння?
— Пазваніў муж маёй былой жонкі і аблаўў мяне за тое, што яна не ўмее гатаваць...
— Мне зразумела, чаму га-

лоўны касір нашага банка ўцёк са сваёй касай у Паўднёвую Амерыку, але не разумею, навошта яму спатрэбілася жонка нашага дырэктара?
— Ён можа быць упэўнены, што дырэктар ні пры якіх акалічнасцях не стане яго шукаць.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1123.